

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ: ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Ελένη - Άννα Καλλίνη¹, Γκαγιάνε Μαντασιάν¹, Θεοδοσία Περδικοπούλου¹, Μαρία Φραγκιαδούλη¹, Λαμπρινή Κουρκούτα²

1. Πτυχιούχος Τμήματος Νοσηλευτικής, ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης
2. Καθηγήτρια Τμήματος Νοσηλευτικής, ΔΙΠΑΕ Θεσσαλονίκη

DOI: 10.5281/zenodo.5651486

Cite as: Kallini, Eleni-Anna, Mantasian, Gkagiane, Perdikopoulou, Theodosia, Fragiadouli, Maria, & Kourkouta, Lamprini. (2021).

STUDENT'S BULLYING AND VICTIMIZATION: SYSTEMATIC REVIEW. *Perioperative Nursing (GORNA)*, E-ISSN:2241-3634, 10(2), 130–146. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5651486>

Περίληψη

Εισαγωγή: Το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης έχει γίνει αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια, σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα τελευταία χρόνια, η έρευνα στο χώρο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης έχει στραφεί προς τους φοιτητές ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καθώς αυτοί αντιμετωπίζουν αυξημένες πιθανότητες εμπλοκής στα περιστατικά. **Σκοπός:** Ο σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αναφορικά με τη συμμετοχή των φοιτητών ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης. **Υλικό & Μέθοδος:** Η παρούσα εργασία αποτελεί μελέτη συστηματικής ανασκόπησης. Αρχικά πραγματοποιήθηκε καθορισμός των κριτηρίων εισόδου και αποκλεισμού, έγινε αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας, και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση και επιλογή των ερευνών. Πηγές βιβλιογραφίας αποτέλεσαν Διπλωματικές Εργασίες και Διδακτορικές Διατριβές, επιστημονικά περιοδικά, βιβλία, πρακτικά συνεδρίων, καθώς και κάθε άλλο επιστημονικό έντυπο, είτε σε ηλεκτρονική, είτε σε έντυπη μορφή. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας σε βάσεις δεδομένων, όπως Google Scholar, Pubmed, Medline, CINAHL, IATROTEK και SCOPUS. Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκε αναζήτηση στο EKT για συναφείς με το θέμα διδακτορικές διατριβές. **Αποτελέσματα:** Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το μεγαλύτερο μέρος των μελετών που δημοσιεύθηκε κατά τις δεκαετίες 1980-2000 αφορά σε άλλες μορφές επιθετικότητας, ενώ αντίθετα, πλήθος ερευνών έχουν δημοσιευθεί από το 2001 μέχρι σήμερα αναφορικά με το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης σε φοιτητές. Πολλές από τις δημοσιεύσεις αυτής της περιόδου επιχειρούν τη μελέτη του προφίλ των συμμετεχόντων φοιτητών στα περιστατικά, καθώς και την αναζήτηση των αιτιολογικών παραγόντων του φαινομένου. Επιπλέον, αρκετές δημοσιεύσεις αφορούν τους φοιτητές επαγγελματιών υγείας και ιδιαίτερα τους Νοσηλευτές, καθώς το φαινόμενο του εκφοβισμού φαίνεται να είναι ιδιαίτερα συχνό στα επαγγέλματα υγείας, κυρίως εξαιτίας της υφιστάμενης αυστηρής ιεραρχίας. Χωρίς την κατάλληλη υποστήριξη, τα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης είναι δυνατό να προκαλέσουν στους φοιτητές ψυχοσωματικά προβλήματα, τάσεις αυτό-καταστροφής, απάθεια, παθητικό θυμό, άγχος, αϋπνία, κατάχρηση ουσιών και φθορά προσωπικών σχέσεων. **Συμπεράσματα:** Οι επαγγελματίες υγείας, έχουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών εκφοβισμού και θυματοποίησης, ιδιαίτερα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου θα πρέπει να αποτελούν σημαντικά μέλη της διεπιστημονικής ομάδας επαγγελματιών που συμμετέχει στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης.

Λέξεις κλειδιά: Εκφοβισμός, θυματοποίηση, φοιτητές, επαγγελματίες υγείας, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα

Υπεύθυνος Αλληλογραφίας: Κουρκούτα Λαμπρινή, laku1964@yahoo.gr

SYSTEMATIC REVIEW

STUDENT'S BULLYING AND VICTIMIZATION: SYSTEMATIC REVIEW

Eleni - Anna Kallini ¹, Gkagiane Mantasian ¹, Theodosia Perdikopoulou ¹, Maria Fragiadouli ¹,
Lamprini Kourkouta ²

1. Graduate of the Department of Nursing, ATEI of Thessaloniki
2. Professor of the Department of Nursing, DIPAE Thessaloniki

Abstract

Introduction: Bullying and victimization has received extensive scientific attention during the last years, on a global scale. During the last years, research has focused on the participation of College and University students, who face great risk of being involved in the phenomenon. **Aim:** The purpose of the present study is to review the existing studies regarding the participation of College and University students in bullying and victimization incidences. **Material & Method:** This paper is a systematic review study. Initially, the criteria for entry and exclusion were determined, the relevant literature was searched, and then the research was evaluated and selected. Bibliographic sources included Diploma Theses and Doctoral Dissertations, scientific journals, books, conference proceedings, as well as any other scientific publication, either in electronic or printed form. The method used was to search the relevant literature in databases, such as Google Scholar, Pubmed, Medline, CINAHL, IATROTEK and SCOPUS. In addition, the ECB conducted a search for doctoral dissertations related to the subject. **Results:** According to the results, most studies published during 1980-2000 regard other types of aggression, while abundant research has been published since 2001 regarding bullying and victimization among College and University students. Many of the aforementioned studies aim in the investigation of participants' profile, as well as in the investigation of the related risk factors. Furthermore, many studies regard the participation of Health professional students, especially Nurses, since the phenomenon is frequent among these professional groups, mainly due to the existing strict hierarchy. Without adequate support, bullying and victimization experiences may contribute to the manifestation of psychosomatic problems, self-destruction tendencies, apathy, passive aggression, anxiety, insomnia, substance abuse and social relation problems. **Conclusion:** Health professionals have a pivotal role in the prevention and intervention of bullying and victimization incidences, especially in Primary and Secondary educational settings, since they are important members of the interdisciplinary team responsible for the development and implementation of prevention and intervention programs.

Keywords: bullying, victimization, students, health professionals, higher education institutions

Corresponding author: *Kourkouta Lambrini, e-mail: laku1964@yahoo.gr*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης έχει γίνει αντικείμενο ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια, σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ελλάδα, αυξημένη ερευνητική ενασχόληση παρατηρήθηκε τις τελευταίες μόλις δεκαετίες, ενώ τα διαθέσιμα ευρήματα αναφορικά με τη συχνότητα εμφάνισης των περιστατικών υποδεικνύουν παρόμοιες τάσεις με αυτές των άλλων χωρών ¹

Οι όροι "εκφοβισμός" και "θυματοποίηση" αποτελούν μετάφραση των αγγλικών όρων "bullying" και "victimization" αντίστοιχα, ενώ διαφορετικοί όροι χρησιμοποιούνται για την περιγραφή του φαινομένου σε άλλες χώρες. ²

Τα τελευταία χρόνια, η έρευνα στο χώρο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης έχει στραφεί προς τους φοιτητές ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ερευνητές αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη ομάδα έχει αυξημένες πιθανότητες εμπλοκής στα περιστατικά, ιδιαίτερα εάν οι φοιτητές είχαν προηγούμενη συμμετοχή στον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση κατά τη διάρκεια των σχολικών τους ετών. ³

Σημαντικό ποσοστό των φοιτητών ανώτατων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων φαίνεται επίσης να εμπλέκεται στο φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης με τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), γνωστό και ως κυβερνο-εκφοβισμό.

Το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης, το οποίο αποτελεί το βασικό αντικείμενο της παρούσας εργασίας, ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία της επιθετικότητας. ⁴

Ως επιθετικότητα χαρακτηρίζεται κάθε συμπεριφορά η οποία έχει σκοπό να βλάψει το δέκτη.⁵ Ο Freud, υποστηρίζει ότι η επιθετικότητα έχει εγγενή αίτια, ενώ σύμφωνα με τον McDougall (2003) γίνεται αντιληπτή ως προϋπάρχον ένστικτο. ⁶

Οι κατηγορίες επιθετικών συμπεριφορών αφορούν το χαρακτήρα και τον τρόπο εκδήλωσης τους, καθώς και τις αιτίες εκδήλωσης τους. Ως προς το χαρακτήρα

εκδήλωσης, οι επιθετικές ενέργειες διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες, ενώ ως προς τον τρόπο εκδήλωσης τους ενδέχεται να αποτελούν σωματικές, λεκτικές ή κοινωνικές επιθετικές συμπεριφορές. Οι άμεσες επιθετικές ενέργειες εκφράζονται συνήθως μέσω ανοιχτών επιθέσεων ή απειλών εναντίον του θύματος, που περιλαμβάνουν τα χτυπήματα, τις κλωτσιές, τα δαγκώματα, ή άλλου είδους σωματική επίθεση, την κλοπή χρημάτων, τις λεκτικές απειλές, το χλευασμό και τους αρνητικούς ή προσβλητικούς χαρακτηρισμούς⁷

Σκοπός της παρούσας συστηματικής ανασκόπησης είναι η διερεύνηση της συμμετοχής των φοιτητών ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης. Έμφαση θα δοθεί στη συμμετοχή των φοιτητών επαγγελματιών υγείας, καθώς μεταξύ αυτών απαιτούνται άριστες εργασιακές σχέσεις, αλλά εντούτοις αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου.

ΥΛΙΚΟ - ΜΕΘΟΔΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μελέτη συστηματικής ανασκόπησης. Αρχικά πραγματοποιήθηκε καθορισμός των κριτηρίων εισόδου και αποκλεισμού, έγινε αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας, και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση και επιλογή των ερευνών.

Πηγές βιβλιογραφίας αποτέλεσαν Διπλωματικές Εργασίες και Διδακτορικές Διατριβές, επιστημονικά περιοδικά, βιβλία, πρακτικά συνεδρίων, καθώς και κάθε άλλο επιστημονικό έντυπο, είτε σε ηλεκτρονική, είτε σε έντυπη μορφή. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας σε βάσεις δεδομένων, όπως Google Scholar, Pubmed, Medline, CINAHL, IATROTEK και SCOPUS. Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκε αναζήτηση στο EKT για συναφείς με το θέμα διδακτορικές διατριβές.

Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν εκφοβισμός, θυματοποίηση, βία, επιθετικότητα, φοιτητές, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, και

αντίστοιχα στην Αγγλική γλώσσα: bullying, harassment, violence, aggression, college, university, students.

Βασική προϋπόθεση για την επιλογή ενός άρθρου ήταν να είναι γραμμένο στην Αγγλική ή στην Ελληνική γλώσσα και να εντοπίζεται ολόκληρο. Οι συμμετέχοντες έπρεπε να είναι ενήλικες φοιτητές. Συμπεριλήφθηκαν μελέτες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από το 2000 έως το 2015, ενώ αποκλείστηκαν άρθρα που δεν αξιολογήθηκαν από επιστημονική επιτροπή.

Από το σύνολο των αποτελεσμάτων που προέκυψαν κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, επιλέχθηκαν αρχικά 66 δημοσιεύσεις. Εξ' αυτών, αποκλείστηκαν κατόπιν αξιολόγησης οι 28, εξαιτίας έλλειψης επαρκούς συνάφειας με το θέμα της εργασίας.

Οι υπόλοιπες δημοσιεύσεις κρίθηκαν ως σχετικές με την παρούσα εργασία. Συνολικά, 38 δημοσιεύσεις θεωρήθηκε ότι ανταποκρίνονταν στο σκοπό της μελέτης: 30 άρθρα δημοσιευμένα σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά (peer-reviewed journals), 4 κεφάλαια βιβλίων, 2 δημοσιεύσεις σε πρακτικά συνεδρίων, 1 πτυχιακή εργασία, και 1 διδακτορική διατριβή. Οι παραπάνω δημοσιεύσεις, είτε είχαν αποκλειστικά σχέση με το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης (ή του κυβερνο-εκφοβισμού και της κυβερνο-θυματοποίησης αντίστοιχα) σε φοιτητές, ή το ερευνούσαν συνδυαστικά με άλλες επιθετικές συμπεριφορές. Οι μελέτες που χρησιμοποιήθηκαν παρατίθενται στον Πίνακα 1, κατά χρονολογική σειρά δημοσίευσης και κατά αλφαβητική σειρά με βάση τα ονόματα των συγγραφέων. Επιπλέον, στον ίδιο πίνακα, αναφέρονται το είδος της μελέτης, ο τίτλος και εν συντομία το αποτέλεσμα της, συνοπτικά στοιχεία σχετικά με το σκοπό της εκάστοτε έρευνας, τον πληθυσμό του δείγματος, και τη μέθοδο συλλογής δεδομένων. Ως προς το μέγεθος του δείγματος οι έρευνες είχαν δείγμα από 8 άτομα έως 2.984 άτομα. Οι έρευνες πραγματοποιήθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, στην Ελλάδα, στη Φιλανδία, στην Τουρκία, στη Βραζιλία, στην Ιαπωνία, στην Ταϊβάν, και στο Πακιστάν.

Ακολούθησε καταγραφή και σύνθεση των ευρημάτων, καθώς και παρουσίαση και ερμηνεία τους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η αναζήτηση για έρευνες που δημοσιεύθηκαν κατά τη χρονική περίοδο 2000 έως 2015, με τη χρήση των όρων "bullying", "victimization", "εκφοβισμός" και "θυματοποίηση", απέδωσε πολλά αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, εντοπίστηκε πλήθος δημοσιεύσεων, κυρίως άρθρων που αφορούσαν το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης, αλλά και το φαινόμενο του κυβερνο-εκφοβισμού και της κυβερνο-θυματοποίησης. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά τη συγκεκριμένη περίοδο εντοπίζονται και Ελληνικές δημοσιεύσεις για το συγκεκριμένο θέμα, ή ξένες δημοσιεύσεις που αφορούν σε Ελληνικό δείγμα.

Πολλές από τις δημοσιεύσεις αυτής της περιόδου επιχειρούν τη μελέτη του προφίλ των συμμετεχόντων φοιτητών στα περιστατικά, καθώς και την αναζήτηση των αιτιολογικών παραγόντων του φαινομένου. Πλήθος δημοσιεύσεων συνδέει την εκφοβιστική συμπεριφορά με την κατάχρηση του διαδικτύου αλλά και άλλων ουσιών όπως το αλκοόλ και τα ναρκωτικά, καθώς και τη θυματοποίηση με αρνητικές ψυχικές συνέπειες όπως η κατάθλιψη, η μοναξιά και ο αυτοκτονικός ιδεασμός. Αρκετές δημοσιεύσεις αυτής της περιόδου αφορούν τους φοιτητές επαγγελματιών υγείας και ιδιαίτερα τους Νοσηλευτές.

Επιπλέον, ορισμένες έρευνες που δημοσιεύθηκαν κατά τη συγκεκριμένη χρονολογική περίοδο είναι ανασκοπικές ("retrospective"), δηλαδή διερευνούν τις συνέπειες που είχε η βίωση εκφοβισμού κατά την παιδική και εφηβική ηλικία στη λειτουργικότητα και ψυχική υγεία κατά την φοιτητική ζωή του ατόμου. Πλέον, σε αυτή τη χρονική περίοδο παρατηρείται ότι οι έρευνες έχουν πιο εξειδικευμένη θεματολογία, αφού διερευνούν τον έμμεσο εκφοβισμό, τον εκφοβισμό διάμεσώ των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), τον εκφοβισμό εναντίον καθηγητών και προσωπικού, αλλά και τις απόψεις των

φοιτητών αναφορικά με τις εμπειρίες εκφοβισμού και θυματοποίησης. Τέλος, αρκετές δημοσιεύσεις συζητούν την έλλειψη ερευνητικών δεδομένων που υφίστατο μέχρι το 2010 αναφορικά με τις εμπειρίες εκφοβισμού σε φοιτητές Πανεπιστημίων και Κολεγίων, καθώς και την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η βία στα Κολλέγια και στα Πανεπιστήμια δεν περιορίζεται στους περιστασιακούς πυροβολισμούς (ιδιαίτερα στην Αμερική) ή στους ξυλοδαρμούς. Τα παραπάνω περιστατικά δεν είναι τα μόνα που προκαλούν σημαντικές αρνητικές συνέπειες στους φοιτητές, καθιστώντας δυσχερή την περίοδο φοίτησης τους. Συμπεριφορές όπως η παρενόχληση, η παρακολούθηση, ο εκφοβισμός, η θυματοποίηση, ο κυβερνό-εκφοβισμός και η κυβερνό-θυματοποίηση, αποτελούν υπαρκτά περιστατικά επιθετικότητας μεταξύ φοιτητών που απαιτούν την προσοχή των ιθυνόντων.⁸

Η συμμετοχή σε περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης κατά τη διάρκεια της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, επιδρά στη μετέπειτα σεξουαλική ζωή και δραστηριότητα των ανδρών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Συγκεκριμένα, τα αγόρια που ανέφεραν ότι δεχόντουσαν εκφοβισμό κατά τη διάρκεια των Δευτεροβάθμιων σπουδών τους, είχαν μειωμένους σεξουαλικούς συντρόφους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Πανεπιστήμιο. Παραδόξως, ακριβώς τα αντίθετα αποτελέσματα παρατηρήθηκαν για τα κορίτσια-θύματα, τα οποία κατά τη διάρκεια των σπουδών τους κατέληξαν να έχουν περισσότερους σεξουαλικούς συντρόφους συγκριτικά με τις συμφοιτήτριες τους που δεν είχαν δεχθεί παρόμοια συμπεριφορά στο Γυμνάσιο και Λύκειο.⁹

Έρευνα των που εξετάζει την επίδραση της θυματοποίησης κατά την παιδική ηλικία σε φοιτήτριες Πανεπιστημίου, επαληθεύει τα παραπάνω ευρήματα. Συγκεκριμένα, πολύ-θυματοποίηση ("poly-victimization"), δηλαδή η ταυτόχρονη βίωση πολλαπλών μορφών θυματοποίησης, αυξάνει την πιθανότητα

εμφάνισης ψυχικών προβλημάτων στις γυναίκες κατά τη διάρκεια των Πανεπιστημιακών σπουδών τους.¹⁰

Η έρευνα του Chapell και των συνεργατών του (2006), διερευνά την εξέλιξη της συμπεριφοράς εκφοβισμού και θυματοποίησης στο πέρασμα των χρόνων. Οι ερευνητές ακολούθησαν 119 συμμετέχοντες από το Δημοτικό σχολείο μέχρι το Κολλέγιο. Συνολικά, οι 18 από τους 25 συμμετέχοντες που δεχόντουσαν εκφοβισμό κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Κολλέγιο, δήλωσαν ότι δεχόντουσαν παρόμοιες συμπεριφορές και στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντιστοίχως, από τους 26 συνολικά συμμετέχοντες που δρούσαν ως θύτες κατά τη διάρκεια του Κολλεγίου, 14 εξ' αυτών επιδείκνυαν εκφοβιστική συμπεριφορά και κατά τη διάρκεια των υποχρεωτικών σπουδών τους.¹¹

Η έμμεση σχεσιακή θυματοποίηση, η οποία προκαλεί βλάβη στις κοινωνικές σχέσεις του ατόμου και ενδέχεται να το οδηγήσει σε απομόνωση, αισθήματα μοναξιάς και συμπτώματα κατάθλιψης, ήταν πιο συχνή από την άμεση σωματική, ενώ οι άνδρες ανέφεραν συχνότερα ότι δεχόντουσαν αυτή τη συμπεριφορά από τις συντρόφους τους, και την άμεση σωματική επίθεση από τους συμφοιτητές τους. Η εχθρότητα βρέθηκε να αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για τη βίωση θυματοποίησης, αλλά είχε διαφορετική λειτουργία για τους άνδρες και τις γυναίκες, καθώς στην περίπτωση των ανδρών σχετιζόταν με την άμεση σωματική θυματοποίηση από τους ομολόγους, ενώ στην περίπτωση των γυναικών με την άμεση σωματική θυματοποίηση από τους ρομαντικούς συντρόφους.¹²

Η έμμεση θυματοποίηση αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για την επίδειξη έμμεσης επιθετικής συμπεριφοράς. Αποτελεί την προτιμότερη μορφή επιθετικής συμπεριφοράς μεταξύ ενηλίκων, καθώς στην ενήλικη ζωή η άμεση σωματική επίθεση είναι κοινωνικά κατακριτέα. Αν και ορισμένοι ερευνητές ισχυρίζονται ότι η έμμεση επιθετικότητα είναι συννηθέστερη μεταξύ των γυναικών, εξαιτίας του τρόπου κοινωνικοποίησης τους και της ασθενέστερης

σωματικής τους δύναμης, εντούτοις σύγχρονες έρευνες αμφισβητούν αυτή τη θέση. Παρά τη συγκαλυμμένη της φύση, η έμμεση επιθετικότητα είναι δυνατό να προκαλέσει σημαντικότερες αρνητικές συνέπειες συγκριτικά με την άμεση, καθώς οι επιπτώσεις της στο θύμα ενδέχεται να είναι μακρόχρονες.¹³

Η σύνδεση των εμπειριών εκφοβισμού και θυματοποίησης με ατομικά χαρακτηριστικά των φοιτητών διερευνάται και στη διδακτορική διατριβή της White (2014). Τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων κατέδειξαν ότι οι θύτες συνηθέστερα φοιτούν σε μεγαλύτερα έτη και κατευθύνουν την επιθετική τους συμπεριφορά σε πρωτοετείς φοιτητές. Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα θύματα εκφοβισμού είχαν υψηλότερη βαθμολογία στο χαρακτηριστικό της καλής προαίρεσης συγκριτικά με τους θύτες.

Σε έρευνα τους, η Rospenda και οι συνεργάτες της (2013), επιχείρησαν να διερευνήσουν τη σχέση των εμπειριών εκφοβισμού και θυματοποίησης στο χώρο σπουδών και εργασίας με την κατανάλωση αλκοόλ. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι από τους φοιτητές που εργαζόντουσαν παράλληλα με τις σπουδές τους, αυτοί που δεχόντουσαν εκφοβισμό στο πλαίσιο των σπουδών τους, έτειναν να έχουν τα ίδια βιώματα και στον εργασιακό τους χώρο. Η βίωση εκφοβισμού και στα δύο πλαίσια είχε στατιστικά σημαντική και θετική συσχέτιση με την κατανάλωση αλκοόλ σε συστηματική βάση, καθώς και με τη βίωση κοινωνικών, μαθησιακών και εργασιακών προβλημάτων εξαιτίας της κατάχρησης.¹⁴

Η σύνδεση των εμπειριών εκφοβισμού και θυματοποίησης με άλλες δυσλειτουργικές συμπεριφορές, όπως η κατάχρηση ουσιών, καταδεικνύεται και σε έρευνα των Pillon, O'Brien και Chavez (2005), στόχος της οποίας ήταν να μελετηθούν οι συμπεριφορές που σχετίζονται με την κατάχρηση ουσιών σε πρωτοετείς φοιτητές του Σάο Πάολο. Πολλοί φοιτητές ανέφεραν ότι εμπλέκονται σε παραβατικές συμπεριφορές κατά τη διάρκεια της επήρειας του

αλκοόλ και των ναρκωτικών, ενώ, σημαντικό ποσοστό αυτών (>30%) δήλωσε ότι δέχεται συχνά εκφοβισμό και πειράγματα για τον τρόπο συμπεριφοράς του (π.χ., τρόπο ομιλίας). Οι συγκεκριμένοι φοιτητές δήλωσαν επίσης ότι εξαιτίας των περιστατικών νιώθουν έντονο φόβο για την σωματική τους υγεία. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι τα άτομα που εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης, συνηθέστερα εμφανίζουν και άλλες δυσκολίες, οι οποίες ενδέχεται να αποτελούν συνέπεια της συμμετοχής τους στον εκφοβισμό.¹⁵

Εντούτοις, όπως αναφέρουν οι Taku, Calhoun, Tedeschi, Gil-Rivas, Kilmer και Cann (2007), αρνητικές εμπειρίες ζωής όπως η θυματοποίηση, είναι δυνατό εκτός από αρνητικές συνέπειες, να επιφέρουν και θετικά αποτελέσματα στο χαρακτήρα του ατόμου, καθώς το ενδυναμώνουν.¹⁶

Εμπειρίες κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης

Ο κυβερνό-εκφοβισμός αποτελεί μια σχετικά πρόσφατα εμφανιζόμενη έκφανση του φαινομένου του εκφοβισμού και της θυματοποίησης, η οποία διαφοροποιείται κυρίως ως προς τα μέσα διεξαγωγής του (π.χ., κινητό τηλέφωνο, διαδίκτυο, ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης). Επιπλέον, εξαιτίας της ταχείας διάδοσης των πληροφοριών που επιτρέπουν οι νέες τεχνολογίες, το θύμα δεν μπορεί εύκολα να προστατεύσει τον εαυτό του από τις επιθέσεις του θύτη, καθώς βρίσκεται εκτεθειμένο σε πλήθος χρηστών. Οι φοιτητές πάλι, εξαιτίας της επιθυμίας τους να ακολουθούν τις κοινωνικές τάσεις, η ζωή τους συνδέεται άμεσα με την κοινωνική δικτύωση, ενώ συχνά κάθε πτυχή της καθημερινότητας τους εκτίθεται στο διαδίκτυο (Baldasare, Bauman, Goldman & Robie 2015). Αν και η χρήση του διαδικτύου με σκοπό την κοινωνική αλληλεπίδραση μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τις κοινωνικές δεξιότητες και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των φοιτητών, ιδιαίτερα εκείνων που είναι εσωστρεφείς και μοναχικοί, εντούτοις, η έκθεση

πλήθους προσωπικών πληροφοριών ενδέχεται να εκθέσει τους φοιτητές σε σημαντικούς διαδικτυακούς κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων των εμπειριών κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης.¹⁷

Το 2005, δημοσιεύεται το πρώτο άρθρο αναφορικά με το φαινόμενο του κυβερνό-εκφοβισμού και της κυβερνό-θυματοποίησης σε φοιτητές Κολλεγίων και Πανεπιστημίων. Πρόκειται για μια βιβλιογραφική ανασκόπηση του Dickerson (2005), ο οποίος αναφέρεται σε περιστατικά διαδικτυακής παρενόχλησης τα οποία απευθύνονται όχι μόνο σε φοιτητές αλλά και στο προσωπικό του Πανεπιστημίου.¹⁸ Όπως αναφέρει η Englander (2008), η ραγδαία εξάπλωση και χρήση των νέων τεχνολογιών, άλλαξε δραματικά το τοπίο στον εκφοβισμό και την παρενόχληση μεταξύ των νέων, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να προστατεύσουν τον εαυτό τους όταν έρθουν αντιμέτωποι με διαδικτυακούς κινδύνους όπως ο κυβερνό-εκφοβισμός.¹⁹

Η πρώτη έρευνα που εντοπίστηκε κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις εμπειρίες κυβερνό-εκφοβισμού/θυματοποίησης σε φοιτητές ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, είναι αυτή του Aricak (2009), η οποία είχε ως σκοπό να διερευνήσει τη σχέση του κυβερνό-εκφοβισμού με τα ψυχιατρικά συμπτώματα.²⁰

Το ψυχοκοινωνικό προφίλ των συμμετεχόντων στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και θυματοποίησης διερευνά σε μελέτη του και ο Dilmac (2009). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, 22.5% των φοιτητών ανέφερε τουλάχιστον μια εμπλοκή σε περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού με το ρόλο του θύτη, και αντίστοιχα 55.3% εμπλοκή με το ρόλο του θύματος.²¹

Αν και ορισμένοι ερευνητές αναφέρουν ότι σε αντίθεση με τον παραδοσιακό εκφοβισμό, η επανάληψη των περιστατικών δεν είναι απαραίτητη στην περίπτωση του κυβερνό-εκφοβισμού, εντούτοις, θα μπορούσε να αμφισβητηθεί κατά πόσο ένα μοναδικό επιθετικό περιστατικό μπορεί να θεωρηθεί εκφοβισμός. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι άνδρες συμμετείχαν συχνότερα στα περιστατικά με το ρόλο του

θύτη, ενώ όσον αφορά στα ατομικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, οι θύτες κυβερνό-εκφοβισμού χαρακτηρίζονταν από επιθετικότητα ή παροχή βοήθειας στους άλλους.²²

Ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά συμμετοχής στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης αναδεικνύει και έρευνα του Turan και των συνεργατών του (2011). Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν τη σοβαρότητα του φαινομένου, αφού η πλειοψηφία των φοιτητών που είχε βιώσει κυβερνό-εκφοβισμό, είχε δεχθεί και άλλες μορφές βίας ταυτόχρονα.²³

Στοιχεία αναφορικά με τα χρησιμοποιούμενα μέσα κυβερνό-εκφοβισμού παρέχει η έρευνα των Walker, Sockman και Koehn (2011).²⁴

Σύγκριση των επιπτώσεων του κυβερνό-εκφοβισμού με άλλες μορφές παραδοσιακού εκφοβισμού πραγματοποιείται στην έρευνα των Chen και Huang (2015), η οποία καταδεικνύει το σημαντικό ψυχικό όφελος των θυτών από τον εκφοβισμό των περισσότερο αδύναμων θυμάτων, καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μαθητές που δρούσαν ως θύτες πριν την είσοδο τους στο Κολλέγιο, ανέφεραν αργότερα σημαντικά υψηλότερα αισθήματα ποιότητας ζωής συγκριτικά με τους ομολόγους τους.²⁵

Στην Ελλάδα, η πρώτη έρευνα αναφορικά με τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης σε φοιτητές, δημοσιεύεται το 2014 από τους Kokkinos, Antoniadou και Markos (2014). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ένα σημαντικό ποσοστό φοιτητών (58.4%) συμμετείχε σε περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού/θυματοποίησης, με συχνότερο το ρόλο του θύτη-θύματος. Όπως σχολιάζουν οι ερευνητές, οι φοιτητές που συμμετέχουν στα περιστατικά με συμπεριφορά θύτη αλλά και θύματος ταυτόχρονα, είναι μια περισσότερο δυσλειτουργική ομάδα συμμετεχόντων, καθώς όπως επαληθεύεται και στη συγκεκριμένη έρευνα έχουν σοβαρότερα ψυχικά συμπτώματα, υψηλή βαθμολογία στα χαρακτηριστικά ψυχοπαθητικής προσωπικότητας

και χαμηλή στην κλίμακα που αξιολογεί την ενσυναίσθηση.²⁶

Οι σημαντικές αρνητικές συνέπειες του φαινομένου του κυβερνό-εκφοβισμού και της κυβερνό-θυματοποίησης αναδεικνύονται και σε έρευνα των Selkie, Kota, Chan και Moreno (2015) που κατέδειξαν υψηλά ποσοστά συμμετοχής των φοιτητριών στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού, καθώς επίσης και σύνδεση των εμπειριών με συμπτώματα κατάθλιψης και κατάχρησης αλκοόλ.²⁷

Η τάση των φοιτητών για συμμετοχή στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης με διπτό ρόλο, αναδεικνύεται και στην έρευνα των Akbulut και Eristi (2011), οι οποίοι διαπίστωσαν ότι η κυβερνό-θυματοποίηση αποτελούσε σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για τη συμμετοχή του φοιτητή στα περιστατικά με το ρόλο του θύτη. Διαπίστωσαν επίσης, την υπεροχή των ανδρών φοιτητών όσον αφορά στη συμμετοχή στα περιστατικά, αλλά δεν φάνηκαν διαφορές ως προς την ηλικία, το πρόγραμμα σπουδών, τη χρήση του διαδικτύου, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο ή το χώρο χρήσης του διαδικτύου. Σύμφωνα με τις απόψεις των φοιτητών, συνηθέστερα οι πράξεις κυβερνό-εκφοβισμού αποδίδονται σε διαπροσωπικά προβλήματα.²⁸

Αντίθετα, σε έρευνα των Lindsay και Krysik (2012) η χρήση του διαδικτύου φάνηκε να επιδρά στη συμμετοχή των φοιτητών στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης. Συγκεκριμένα, μεταβλητές όπως ο χρόνος σύνδεσης του φοιτητή σε διαδικτυακές ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης και η χρήση κινητού τηλεφώνου με σύνδεση στο διαδίκτυο, φάνηκαν να ασκούν σημαντική επίδραση στη συμμετοχή των φοιτητών στα περιστατικά.²⁹

Όπως αναφέρουν οι Molluzzo και Lawler (2011), συχνά τα περιστατικά εκφοβισμού και ιδιαίτερα αυτά του κυβερνό-εκφοβισμού, υποτιμώνται από τους ιθύνοντες της εκπαιδευτικής κοινότητας, με αποτέλεσμα να μη λαμβάνεται πρόληψη για την αντιμετώπισή τους και να αυξάνεται η συχνότητά τους. Σύμφωνα με τα

αποτελέσματα της έρευνας, οι φοιτητές θεωρούν τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης ως ένα σημαντικό φαινόμενο, καθώς παραβιάζει την ιδιωτικότητα του ατόμου. Το συγκεκριμένο εύρημα ενισχύει την εικόνα του κυβερνό-εκφοβισμού ως ένα φαινόμενο χωρίς χωρικά όρια, αφού δεν απαιτείται από το θύτη να έχει εγγύτητα με το θύμα προκειμένου να του προκαλέσει σωματική ή ψυχική βλάβη.³⁰

Τις αντιλήψεις των φοιτητών αναφορικά με τη συχνότητα και τη σοβαρότητα των περιστατικών κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης εξετάζει και η έρευνα των Brewer, Cave, Massey, Vurdelja και Freeman (2012).³¹

Τις απόψεις των Ελλήνων φοιτητών αναφορικά με τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης διερευνά η μελέτη των Αδαμοπούλου και Θεολόγη (2013), σύμφωνα με την οποία, οι Έλληνες φοιτητές θεωρούν σημαντικό πρόβλημα τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και θεωρούν ότι για την άμεση αντιμετώπισή τους απαιτείται αυστηρή τιμωρία των θυτών μέσω ανώνυμης καταγγελίας. Σύμφωνα με τους ίδιους, τα δυσάρεστα βιώματα θυματοποίησης τα αποκαλύπτουν στους γονείς και στους φίλους τους.³²

Παρομοίως, ο Yu (2014) αναφέρει ότι εξαιτίας των χαρακτηριστικών του, ο κυβερνό-εκφοβισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες ανησυχίες των φοιτητών κατά την πλοήγησή τους στο διαδίκτυο.³³

Όπως καταδεικνύουν οι παραπάνω έρευνες, το φαινόμενο του κυβερνό-εκφοβισμού και της κυβερνό-θυματοποίησης είναι ιδιαίτερα συχνό μεταξύ των φοιτητών εξαιτίας της ευρείας χρήσης των νέων τεχνολογιών που πραγματοποιούν, ενώ είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν σε αυτό φοιτητές οι οποίοι αντιμετωπίζουν διάφορες κοινωνικές δυσκολίες και ψυχικά προβλήματα, ως θύτες ή ως θύματα. (Cowie, Bauman, Coyne, Myers, Porhola και Almeida 2013).³⁴

Για να κατορθώσει ένας φοιτητής να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά σε ένα περιστατικό διαδικτυακής επιθετικότητας ώστε αυτό να μην κλιμακωθεί και

εξελιχθεί σε κυβερνό-εκφοβισμό, θα πρέπει όπως αναδεικνύουν οι έρευνες να διαθέτει αποτελεσματικές και λειτουργικές στρατηγικές αντιμετώπισης των περιστατικών. Σε έρευνα τους, οι Schenk και Fremouw (2012), διερεύνησαν τις ψυχικές επιπτώσεις αλλά και τις στρατηγικές αντιμετώπισης που χρησιμοποιούν οι φοιτητές όταν έρχονται αντιμέτωποι με περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού. Οι εν λόγω φοιτητές είχαν υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα αξιολόγησης ψυχικών συμπτωμάτων, ενώ όσον αφορά στη διαχείριση των εμπειριών τους, επιχειρούσαν να τις εκμυστηρευτούν σε κάποιον. Δυστυχώς, ως αντίδραση στα αρνητικά βιώματα τους, ορισμένοι φοιτητές κατέληγαν να αποφεύγουν τη συναναστροφή με φίλους και ομολόγους, γεγονός το οποίο συγκαταλέγεται στις δυσλειτουργικές στρατηγικές διαχείρισης των στρεσογόνων περιστάσεων και δεν εξυπηρετεί στην επίλυση τους. Μια ακόμα δυσλειτουργική στρατηγική αντιμετώπισης που αναφέρθηκε από τα θύματα ήταν η αντεπίθεση, η οποία όπως καταδεικνύει πλήθος ερευνών δε βοηθά στην επίλυση του προβλήματος, αλλά αντίθετα το διαιωνίζει.³⁵

Σε παρόμοια αποτελέσματα αναφορικά με την αντιμετώπιση των περιστατικών θυματοποίησης καταλήγει και έρευνα των Higgins, Ricketts και Vegh (2008). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι φοιτητές που διέθεταν υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα αξιολόγησης του αυτό-ελέγχου ήταν πιθανότερο να αναγνωρίσουν τους κινδύνους του διαδικτύου και να αντιληφθούν το ενδεχόμενο βίωσης θυματοποίησης.³⁶

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησαν οι Baldasare, Bauman, Goldman και Robie (2015), όπου οι φοιτητές θεωρούν ότι σημαντικό ποσοστό των περιστατικών κυβερνό-εκφοβισμού οφείλεται στην παρανόηση των απεσταλμένων μηνυμάτων κατά την Ηλεκτρονικά Διαμεσολαβούμενη Επικοινωνία (ΗΔΕ). Συγκεκριμένα, σχόλια ή και μηνύματα που ανταλλάσσουν οι χρήστες, μπορεί να εκληφθούν ως

επιθετικά ή κακοπροαίρετα εξαιτίας της έλλειψης μη λεκτικών σημάτων που στα φυσικά πλαίσια βοηθούν στην ερμηνεία του μηνύματος. Ως εκ τούτου, επικοινωνίες χωρίς πρόθεση πρόκλησης βλάβης ενδέχεται να κλιμακωθούν και να εξελιχθούν σε κυβερνό-εκφοβισμό.¹⁷

Γι' αυτό είναι αναγκαία η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελεσματικής επικοινωνίας από τους επαγγελματίες υγείας, προκειμένου να εφαρμόσουν συμβουλευτικές παρεμβάσεις και να διερευνήσουν τις πραγματικές ανάγκες των ατόμων που επιζητούν υπηρεσίες υγείας σε θέματα που αφορούν τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση.⁴⁸⁻⁵²

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης, απειλούν τη σωματική και ψυχική υγεία των φοιτητών των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Τα ερευνητικά ευρήματα καταδεικνύουν ότι η συχνότητα των περιστατικών εκφοβισμού και θυματοποίησης στο συγκεκριμένο πληθυσμό είναι υψηλή και ενέχει σημαντικές ακαδημαϊκές, σωματικές, συναισθηματικές και κοινωνικές συνέπειες.

Οι φοιτητές που συμμετέχουν στα περιστατικά εκφοβισμού με το ρόλο του θύτη, χαρακτηρίζονται από δυσλειτουργικό προφίλ, καθώς είναι κυριαρχικοί, θέτουν υψηλή αξία στη χρήση της βίας και της επιθετικότητας για την επίτευξη προσωπικών στόχων, ενώ ταυτόχρονα εμφανίζουν άλλες δυσπροσάρμοστες συμπεριφορές όπως η κατάχρηση ουσιών. Οι Τεχνολογίες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας χρησιμοποιούνται μάλιστα συχνά ως εργαλείο εκφοβισμού από το θύτη, με δυσάρεστες συνέπειες για το θύμα.

Συνολικά, τα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης υποτιμούν την ακαδημαϊκή κοινότητα, αφού την καθιστούν μη ασφαλές περιβάλλον. Η ακαδημαϊκή πρόοδος των φοιτητών, αλλά και η ενίσχυση συναισθημάτων ασφάλειας απαιτεί την άμεση εμπλοκή των ιθυνόντων.

Ο σχεδιασμός κατάλληλων προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης, καθώς και η ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμη στην περίπτωση των φοιτητών

επαγγελματιών υγείας, οι οποίοι φαίνεται να αντιμετωπίζουν πολλαπλάσιο κίνδυνο συμμετοχής στα περιστατικά εξαιτίας της φύσης της δουλειάς τους.

Πίνακας 1. Παρουσίαση των χαρακτηριστικών των άρθρων της ανασκόπησης

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΤΙΤΛΟΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
1.Flannery, D. J., & Quinn-Leering, K., 2000 ³⁷	Ανασκόπηση Violence on college campuses: understanding its impact on student well-being	Οι βίαιες απειλές πρέπει να αντιμετωπιστούν και οι εργαζόμενοι πρέπει να γνωρίζουν καλά τα προειδοποιητικά σημάδια βίαιης συμπεριφοράς. Επιπλέον, συνιστάται στα κοινοτικά κολέγια να αναπτύξουν ένα σχέδιο ασφάλειας βάσει των μοναδικών αναγκών των πανεπιστημιούπολέων τους, καθώς και να καταρτίσουν ένα Σχέδιο Παρέμβασης Κρίσεων.
2.Dickerson, D. , 2005 ¹⁸	Ανασκόπηση Cyberbullies on campus.	Τα περιστατικά διαδικτυακής παρενόχλησης τα οποία απευθύνονται όχι μόνο σε φοιτητές αλλά και στο προσωπικό του Πανεπιστημίου.
3.Pillon, S. C., O'Brien, B., Piedra, K. A. C., 2005 ¹⁵	Συγχρονική ποσοτική έρευνα The relationship between drugs use and risk behaviours in Brazilian university students.	Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι τα άτομα που εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης, συνηθέστερα εμφανίζουν και άλλες δυσκολίες, οι οποίες ενδέχεται να αποτελούν συνέπεια της συμμετοχής τους στον εκφοβισμό.
4.Rautio, A., Sunnari, V., Nuutinen, M., & Laitala, M., 2005 ³⁸	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Mistreatment of university students most common during medical studies	Οι φοιτητές της Ιατρικής Σχολής ανέφεραν τη μεγαλύτερη κακομεταχείριση. Εάν μια σχολή κακομεταχειριστεί τους μαθητές της, η επιτυχία της στα κύρια καθήκοντα των πανεπιστημίων, της έρευνας, της διδασκαλίας και της μάθησης, θα απειληθεί. Τα αποτελέσματα προκαλούν στους καθηγητές πανεπιστημίου, ειδικά στις ιατρικές σχολές, να αξιολογήσουν την ικανότητά τους να δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον ευνοϊκό για τη μάθηση.
5.Chapell, M. S., Has-selman, S. L., Kitchin, T., Lomon, S. N., MacIver, K. W., & Sarullo, P. L., 2006 ¹¹	Διαμήκης ποσοτική έρευνα Bullying in elementary school, high school and college.	Συνολικά, οι 18 από τους 25 συμμετέχοντες που δεχόντουσαν εκφοβισμό κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Κολέγιο, δήλωσαν ότι δεχόντουσαν παρόμοιες συμπεριφορές και στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντιστοίχως, από τους 26 συνολικά συμμετέχοντες που δρούσαν ως θύτες κατά τη διάρκεια του Κολλεγίου, 14 εξ' αυτών επιδείκνυαν εκφοβιστική συμπεριφορά και κατά τη διάρκεια των υποχρεωτικών σπουδών τους, 11
6.Frank, E., Carrera, J. S., Stratton, T., Bickel, J., & Nora, L. M. , 2006 ³⁹	Διαμήκης ποσοτική έρευνα Experiences of belittlement and harassment and their correlates among medical students in the United States: longitudinal survey	Οι περισσότεροι φοιτητές Ιατρικής στις Ηνωμένες Πολιτείες αναφέρουν ότι παρενοχλήθηκαν ή υποτιμήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους. Αν και λίγοι μαθητές χαρακτήρισαν την παρενόχληση ή τη δυσφήμιση ως σοβαρή, η κακή ψυχική υγεία και η χαμηλή ικανοποίηση της σταδιοδρομίας συσχετίστηκαν σημαντικά με αυτές τις εμπειρίες.
7.Lento, J., 2006 ¹²	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Relational and physical victimization by peers and romantic partners in college students	Η εχθρότητα βρέθηκε να αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για τη βίωση θυματοποίησης, αλλά είχε διαφορετική λειτουργία για τους άνδρες και τις γυναίκες, καθώς στην περίπτωση των ανδρών σχετιζόταν με την άμεση σωματική θυματοποίηση από τους ομολόγους, ενώ στην περίπτωση των γυναικών με την άμεση σωματική θυματοποίηση από τους ρομαντικούς συντρόφους.
8.Lewis, M. A. , 2006 ⁴⁰	Συγχρονική ποιοτική έρευνα Nurse bullying: organizational considerations in the maintenance and perpetration of health care bullying cultures	Τα συνολικά ευρήματα από την έρευνα δείχνουν έντονα ότι η δραστηριότητα εκφοβισμού είναι ουσιαστικά «μαθητευμένη συμπεριφορά» στο χώρο εργασίας και όχι κατά κύριο λόγο ψυχολογικό έλλειμμα σε μεμονωμένους δράστες και στόχους.
9. Taku, K., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., Gil-Rivas, V., Kilmer, R. P., & Cann, A. ¹⁶	Συγχρονική ποσοτική έρευνα	Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το PTGI-J έχει υψηλή εσωτερική συνέπεια και, από τους αρχικούς πέντε παράγοντες που ανέφεραν οι Tedeschi και Calhoun (1996), τρεις επαναλήφθηκαν: Σχετικά με άλλους, Νέες δυνατότητες, προσωπική δύναμη και έναν τέταρτο παράγοντα που

	Examining posttraumatic growth among Japanese university students	ενσωματώνει την πνευματική αλλαγή και την εκτίμηση του Η ζωή εμφανίστηκε. Δεν υπήρχαν ούτε διαφορές μεταξύ των δύο φύλων ούτε σχέσεις με τον χρόνο μετά το τραύμα
10.Ahmer, S., Yousafzai, A. W., Bhutto, N., Alam, S., Sarangzai, A. K., Iqbal, A. , 2008 ⁴¹	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Bullying of Medical Students in Pakistan: A Cross-Sectional Questionnaire Survey	Ο εκφοβισμός ή η παρενόχληση αντιμετωπίζουν αρκετά μεγάλο ποσοστό φοιτητών Ιατρικής στο Πακιστάν. Οι συχνότεροι δράστες αυτού του εκφοβισμού είναι σύμβουλοι. Η υιοθέτηση μιας πολιτικής κατά του εκφοβισμού και της παρενόχλησης από τα ιατρικά κολέγια και η παροχή τρόπων υποστήριξης για φοιτητές που έχουν εκφοβιστεί μπορεί να βοηθήσει στη μείωση αυτού του φαινομένου, καθώς η παρουσία αυτών των δύο συσχετίστηκε με τη μειωμένη πιθανότητα φοιτητών να αναφέρουν ότι έχουν εκφοβιστεί.
11.Englander, E. K. , 2008 ¹⁹	Ανασκόπηση Cyberbullying and Information Exposure: User-Generated Content in Post-Secondary Education.	Η ραγδαία εξάπλωση και χρήση των νέων τεχνολογιών, άλλαξε δραματικά το τοπίο στον εκφοβισμό και την παρενόχληση μεταξύ των νέων, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να προστατεύσουν τον εαυτό τους όταν έρθουν αντιμέτωποι με διαδικτυακούς κινδύνους όπως ο κυβερνο-εκφοβισμός.
12.Higgins, G. E., Ricketts, M. L., & Vegh, D. T. , 2008 ¹⁹	Συγχρονική ποσοτική έρευνα The role of self-control in college student's perceived risk and fear of online victimization	Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι φοιτητές που διέθεταν υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα αξιολόγησης του αυτό-ελέγχου ήταν πιθανότερο να αναγνωρίσουν τους κινδύνους του διαδικτύου και να αντιληφθούν το ενδεχόμενο βίωσης θυματοποίησης.
13.Richmond, J. M., Elliott, A. N., Pierce, T. W., Aspelmeier, J. E., Alexander, A. A., 2008 ¹⁰	Ανασκόπηση ποσοτική έρευνα Polyvictimization, Childhood Victimization, and Psychological Distress in College Women	Έρευνα των που εξετάζει την επίδραση της θυματοποίησης κατά την παιδική ηλικία σε φοιτήτριες Πανεπιστημίου, επαληθεύει τα παραπάνω ευρήματα. Συγκεκριμένα, πολύ-θυματοποίηση ("poly-victimization"), δηλαδή η ταυτόχρονη βίωση πολλαπλών μορφών θυματοποίησης, αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης ψυχικών προβλημάτων στις γυναίκες κατά τη διάρκεια των Πανεπιστημιακών σπουδών τους.
14.Aricak, O. T. , 2009 ²⁰	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students.	Διερεύνηση της σχέσης του κυβερνο-εκφοβισμού με τα ψυχιατρικά συμπτώματα
15.Coleyshaw, L., 2010 ⁴²	Ανασκόπηση The power of paradigms: a discussion of the absence of bullying research in the context of the university student experience	Η απομάκρυνση από μια διαμερισμένη και πειθαρχημένη προσέγγιση στην έρευνα εκφοβισμού μπορεί να προσφέρει περαιτέρω εικόνα για αυτό το καταστροφικό κοινωνικό φαινόμενο.
16.Cooper, J. R. M., Walker, J. T., Winters, K., Williams, P. R., Askew, R., & Robinson, J. C., 2009 ⁴³	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Nursing students' perceptions of bullying behaviours by classmates	Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν μια κρίσιμη ανάγκη στη νοσηλευτική και νοσηλευτική εκπαίδευση για καλύτερη κατανόηση των συμπεριφορών εκφοβισμού. Η αυξανόμενη υποστήριξη στους μαθητές νοσηλευτικής για την αντιμετώπιση και αντιμετώπιση των συμπεριφορών εκφοβισμού μπορεί να οδηγήσει σε βελτιωμένη ευημερία των μαθητών, καθώς και να μειώσει την τάση τους να εγκαταλείψουν το επάγγελμα
17.Dilmac, B. ,2009 ²¹	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Psychological Needs as a Predictor of Cyber bullying: a Preliminary Report on College Students	Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, 22.5% των φοιτητών ανέφερε τουλάχιστον μια εμπλοκή σε περιστατικά κυβερνο-εκφοβισμού με το ρόλο του θύτη, και αντίστοιχα 55.3% εμπλοκή με το ρόλο του θύματος.
18.Gallup, A. C., O'Brien, D. T., White, D. D., Wilson, D. S., 2009 ⁹	Ανασκόπηση ποσοτική έρευνα Peer victimization in adolescence has different ef-	Η συμμετοχή σε περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης κατά τη διάρκεια της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, επιδρά στη μετέπειτα σεξουαλική ζωή και δραστηριότητα των ανδρών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Συγκεκριμένα, τα αγόρια που ανέφεραν ότι δεχόντουσαν εκφοβισμό κατά τη διάρκεια των Δευτεροβάθμιων

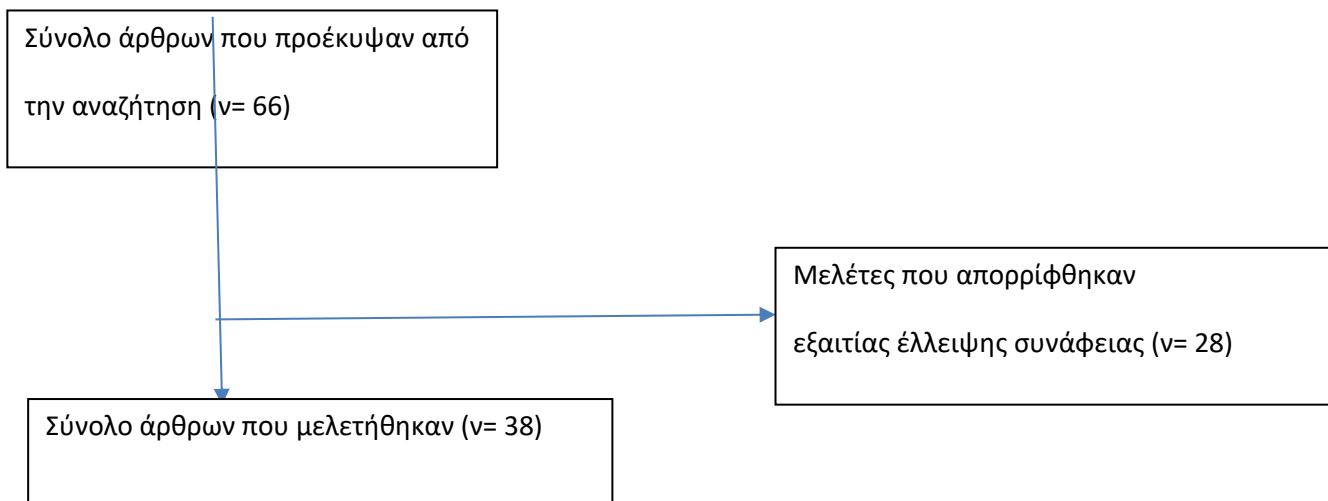
	fects on the sexual behavior of male and female college students	σπουδών τους, είχαν μειωμένους σεξουαλικούς συντρόφους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Πανεπιστήμιο.
19. Leenaars, L., & Rinaldi, C. M., 2009 ¹³	Συγχρονική μεικτή έρευνα Male and Female University Students' Experiences of Indirect Aggression	Συνολικά 42 συμμετέχοντες (19 άνδρες, 23 γυναίκες) που έχουν προσληφθεί απαιτείται να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια, μαζί με 18 συμμετέχοντες από το συνολικό δείγμα μελέτης που συμπληρώνουν επίσης καθημερινά περιοδικά. Δεν υπάρχουν διαφορές φύλου ούτε για έμμεση επιθετικότητα ούτε για θυματοποίηση. Η έμμεση θυματοποίηση είναι ο σημαντικότερος προγνωστικός παράγοντας της έμμεσης επιθετικότητας. Κατά τον έλεγχο της έμμεσης επιθετικότητας, η μανία είναι ο πιο σημαντικός προγνωστικός παράγοντας της έμμεσης θυματοποίησης
20. Akbulut, Y., & Eristi, B., 2011 ²⁸	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Cyberbullying and victimisation among Turkish university students	Διαπίστωσαν ότι η κυβερνό-θυματοποίηση αποτελούσε σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για τη συμμετοχή του φοιτητή στα περιστατικά με το ρόλο του θύτη. Διαπίστωσαν επίσης, την υπεροχή των ανδρών φοιτητών όσον αφορά στη συμμετοχή στα περιστατικά, αλλά δεν φάνηκαν διαφορές ως προς την ηλικία, το πρόγραμμα σπουδών, τη χρήση του διαδικτύου, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο ή το χώρο χρήσης του διαδικτύου
21. Molluzzo, J. C., & Lawler, J. P., 2011 ³⁰	Συγχρονική ποσοτική έρευνα A study of the perceptions of college students on cyberbullying	Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι φοιτητές θεωρούν τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης ως ένα σημαντικό φαινόμενο, καθώς παραβιάζει την ιδιωτικότητα του ατόμου. Το συγκεκριμένο εύρημα ενισχύει την εικόνα του κυβερνό-εκφοβισμού ως ένα φαινόμενο χωρίς χωρικά όρια, αφού δεν απαιτείται από το θύτη να έχει εγγύτητα με το θύμα προκειμένου να του προκαλέσει σωματική ή ψυχική βλάβη
22. Turan, N., Polat, O., Karapirli, M., Uysal, C., & Turan, G., 2011 ²³	Συγχρονική ποσοτική έρευνα The new violence type of the era: Cyber-bullying among university students. Violence among university students	Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν τη σοβαρότητα του φαινομένου, αφού η πλειοψηφία των φοιτητών που είχε βιώσει κυβερνό-εκφοβισμό, είχε δεχθεί και άλλες μορφές βίας ταυτόχρονα
23. Walker, C. M., Sockman, B. R., & Koehn, S., 2011 ²⁴	Συγχρονική ποσοτική έρευνα An exploratory study of cyberbullying with undergraduate university students	Στοιχεία αναφορικά με τα χρησιμοποιούμενα μέσα κυβερνό-εκφοβισμού
24. Brewer, B., Cave, A., Massey, A., Vurdelja, A., & Freeman, J., 2012 ³¹	Συγχρονική ποιοτική έρευνα Cyber bullying among female college students: an exploratory study	Τις αντιλήψεις των φοιτητών αναφορικά με τη συχνότητα και τη σοβαρότητα των περιστατικών κυβερνό-εκφοβισμού και κυβερνό-θυματοποίησης
25. Van Brunt, 2012 ⁴⁴	Ανασκόπηση Ending Campus Violence: New Approaches to Prevention	Με την αύξηση των απειλών και της βίας στα περιβάλλοντα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι πανεπιστημιοπόλεις αναμένεται όλο και περισσότερο να διαθέτουν συστήματα για τον εντοπισμό δυνητικά επιθετικών ατόμων και να παρέμβουν για να διασφαλίσουν την ασφάλεια του πληθυσμού των πανεπιστημίων.
26. Cooper, B., & Curzio, J., 2012 ⁴⁵	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Peer bullying in a pre-registration student nursing population	Συνολικά ερωτήθηκαν 190 μαθητές με 156 (82%) να απαντούν. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο εκφοβισμός από ομοτίμους βιώνεται από φοιτητές νοσηλευτές στις εγκαταστάσεις του πανεπιστημίου και ότι ακαδημαϊκά μέλη του προσωπικού είναι μερικές φορές παρών όταν αποδεικνύεται αυτή η συμπεριφορά. Τα αναφερόμενα επίπεδα εκφοβισμού μειώθηκαν κατά τη διάρκεια του 2ου και του 3ου έτους του μαθήματος σε σύγκριση με το έτος ίδρυσης. Αυτή η μείωση μπορεί να οφείλεται στην ισχυρή στάση του πανεπιστημίου κατά του εκφοβισμού.

27.Lindsay, M., & Kry-sik, J. , 2012 ²⁹	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Online harassment among College students	Συγκεκριμένα, μεταβλητές όπως ο χρόνος σύνδεσης του φοιτητή σε διαδικτυακές ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης και η χρήση κινητού τηλεφώνου με σύνδεση στο διαδίκτυο, φάνηκαν να ασκούν σημαντική επίδραση στη συμμετοχή των φοιτητών στα περιστατικά
28.Schenk, A. M., & Fremouw, W. J. , 2012 ³⁵	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Prevalence, Psychological Impact, and Coping of Cyberbully Victims Among College Students	Οι φοιτητές είχαν υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα αξιολόγησης ψυχικών συμπτωμάτων, ενώ όσον αφορά στη διαχείριση των εμπειριών τους, επιχειρούσαν να τις εκμυστηρευτούν σε κάποιον. Δυστυχώς, ως αντίδραση στα αρνητικά βιώματα τους, ορισμένοι φοιτητές κατέληγαν να αποφεύγουν τη συναναστροφή με φίλους και ομολόγους, γεγονός το οποίο συγκαταλέγεται στις δυσλειτουργικές στρατηγικές διαχείρισης των στρεσογόνων περιστάσεων και δεν εξυπηρετεί στην επίλυση τους.
29.Αδαμοπούλου, Ε. Δ., & Θεολόγη, Β. Κ. , 2013 ³²	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Το φαινόμενο του ηλεκτρονικού εκφοβισμού: οι απόψεις των Ελλήνων φοιτητών	Οι Έλληνες φοιτητές θεωρούν σημαντικό πρόβλημα τα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού και θεωρούν ότι για την άμεση αντιμετώπιση τους απαιτείται αυστηρή τιμωρία των θυτών μέσω ανώνυμης καταγγελίας. Σύμφωνα με τους ίδιους, τα δυσάρεστα βιώματα θυματοποίησης τα αποκαλύπτουν στους γονείς και στους φίλους τους
30.Cowie, H., Bauman, S., Coyne, I., Myers, C., Porhola, M., & Almeida, A. ,2013 ³⁴	Ανασκόπηση Cyberbullying among university students: An emergent cause of concern?	Το φαινόμενο του κυβερνό-εκφοβισμού και της κυβερνό-θυματοποίησης είναι ιδιαίτερα συχνό μεταξύ των φοιτητών εξαιτίας της ευρείας χρήσης των νέων τεχνολογιών που πραγματοποιούν, ενώ είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν σε αυτό φοιτητές οι οποίοι αντιμετωπίζουν διάφορες κοινωνικές δυσκολίες και ψυχικά προβλήματα, ως θύτες ή ως θύματα.
31.Μάστορα, Τ. Μ., 2013 ⁴⁶	Συγχρονική ποιοτική έρευνα Εξερευνώντας τις απόψεις των φοιτητών νοσηλευτικής για τον εκφοβισμό το 2013: μια φαινομενολογική μελέτη	Οι ερωτηθέντες σαφώς χρειάζονται εκπαίδευση για τον εκφοβισμό και τις μεθόδους πρόληψης του καθώς καιτηνεπιβολήπολιτικώνστρήξηςότανδημιουργούνταιαντίστοιχαεπεισόδια. Σκόπιμο θα ήταν να υπάρξει διαχωρισμός ρόλων μεταξύ νοσηλευτών και βοηθών νοσηλευτών καθώς ο διαχωρισμός τους δημιουργεί πολλά προβλήματα και αντιπαραθέσεις στην καθημερινή άσκηση της κλινικής νοσηλευτικής. Επιπλέον, κρίνεται επιτακτική η δημιουργία ενός πρωτοκόλλου που να ορίζει τον ρόλο του φοιτητή νοσηλευτικής κατά την πρακτική, έτσι ώστε να αποφεύγεται η ανάθεση μη νοσηλευτικών αρμοδιοτήτων. Συνεπώς, πρέπει να αναπτυχθούν πολιτικές προκειμένου να διευθετηθεί το θέμα του εκφοβισμού κατά το πρόγραμμα της πρακτικής άσκησης
32.Rospenda, K. M., Richman, J. A., Wolff, J. M., Burke, L. A. , 2013 ¹⁴	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Bullying victimization among college students: Negative consequences for alcohol use	Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι από τους φοιτητές που εργαζόντουσαν παράλληλα με τις σπουδές τους, αυτοί που δεχόντουσαν εκφοβισμό στο πλαίσιο των σπουδών τους, έτειναν να έχουν τα ίδια βιώματα και στον εργασιακό τους χώρο. Η βίωση εκφοβισμού και στα δύο πλαίσια είχε στατιστικά σημαντική και θετική συσχέτιση με την κατανάλωση αλκοόλ σε συστηματική βάση, καθώς και με τη βίωση κοινωνικών, μαθησιακών και εργασιακών προβλημάτων εξαιτίας της κατάχρησης.
33.Kokkinos, C. M., Antoniadou, N., & Markos, A. , 2014 ²⁶	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of university student participants	Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ένα σημαντικό ποσοστό φοιτητών (58.4%) συμμετείχε σε περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού/θυματοποίησης, με συχνότερο το ρόλο του θύτη-θύματος
34.White, D. J., 2014 ⁴⁷	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Demographic and Personality Predictors of Bullying and Victimization among Female College Students	Τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων κατέδειξαν ότι οι θύτες συνηθέστερα φοιτούν σε μεγαλύτερα έτη και κατευθύνουν την επιθετική τους συμπεριφορά σε πρωτοετείς φοιτητές. Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα θύματα εκφοβισμού είχαν υψηλότερη βαθμολογία στο χαρακτηριστικό της καλής προαίρεσης συγκριτικά με τους θύτες.
35.Yu, S. , 2014 ³³	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Fear of cyber crime among college students in the United States: An exploratory study	Εξαιτίας των χαρακτηριστικών του, ο κυβερνό-εκφοβισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες ανησυχίες των φοιτητών κατά την πλοήγηση τους στο διαδίκτυο

36. Baldasare, A., Bauman, S., Goldman, L., & Robie, A., 2015 ¹⁷	Συγχρονική ποιοτική έρευνα Cyberbullying? Voices of College Students	Οι φοιτητές θεωρούν ότι σημαντικό ποσοστό των περιστατικών κυβερνό-εκφοβισμού οφείλεται στην παρανόηση των απεσταλμένων μηνυμάτων κατά την Ηλεκτρονικά Διαμεσολαβούμενη Επικοινωνία (ΗΔΕ).
37. Chen, Y. Y., & Huang, J. H., 2015 ²⁵	Διαμήκης ποσοτική έρευνα Precollege and In-college bullying experiences and health-related quality of life among college students	Το σημαντικό ψυχικό όφελος των θυτών από τον εκφοβισμό των περισσότερο αδύναμων θυμάτων, καθώς σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μαθητές που δρούσαν ως θύτες πριν την είσοδο τους στο Κολλέγιο, ανέφεραν αργότερα σημαντικά υψηλότερα αισθήματα ποιότητας ζωής συγκριτικά με τους ομολόγους τους.
38. Selkie, E. M., Kota, R., Chan, Y. F., & Moreno, M., 2015 ²⁷	Συγχρονική ποσοτική έρευνα Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in female college students: a multisite study	Τα αποτελέσματα κατέδειξαν υψηλά ποσοστά συμμετοχής των φοιτητριών στα περιστατικά κυβερνό-εκφοβισμού, καθώς επίσης και σύνδεση των εμπειριών με συμπτώματα κατάθλιψης και κατάχρησης αλκοόλ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΡΟΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Iliadis C, Monios A, Frantzana K, Tsaloglidou A, Ouzounakis P, Kourkouta L. Prevention bullying and school violence. International Journal of Health Administration and Education Congress (Sanitas Magisterium), Turkey, Green Park Hotel, 28-29 March 2015. (Oral presentation)
- Mishna F. Learning disabilities and bullying: Double jeopardy. Journal of Learning Disabilities. 2003; 36(4): 336-347.
- Kraft E, Wang J. An Exploratory Study of the Cyberbullying and Cyberstalking Experiences and Factors Related to Victimization of Students at a Public Liberal Arts College. International Journal of Technoethics. 2010; 1(4): 74-91.
- Orpinas P, Horne A.M. Bullying Prevention: Creating a Positive School Climate and Developing Social Competence. Washington, DC: American Psychological Association, 2006.
- Anderson CA, Bushman BJ. Human aggression. Annual Review of Psychology. 2002; 53(1): 27-51.
- Mcdougall W. Outline of psychology. New York, 2003.
- Elinoff JM, Chafouleas MS, Sassu AK. Bullying: considerations for defining and intervening in school

- settings. *Psychology in the Schools*. 2004; 41(8): 887- 896.
8. Van Brunt B. *Ending Campus Violence: New Approaches to Prevention*. New York, NY: Routledge/Taylor & Francis Group, 2012.
  9. Gallup AC, O'brien DT, White DD, Wilson DS. Peer victimization in adolescence has different effects on the sexual behavior of male and female college students. *Personality and Individual Differences*. 2009; 46(5-6): 611-615.
  10. Richmond JM, Elliott AN, Pierce TW, Aspelmeier JE, Alexander AA. Polyvictimization, Childhood Victimization, and Psychological Distress in College Women. *Child Maltreat*. 2009; 14(2):127-147.
  11. Chapell MS, Hasselman SL, Kitchin T, Lomon SN, Maclver KW, Sarullo PL. Bullying in elementary school, High school and College. *Adolescence*. 2006; 41(164): 55-72.
  12. Lento J. Relational and physical victimization by peers and romantic partners in college students. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2006; 23(3): 331-348.
  13. Leenaars L, Rinaldi CM. Male and female university students' experiences of indirect aggression. *Canadian Journal of School Psychology*. 2009; 25(1): 131-148.
  14. Rospenda KM, Richman JA, Wolff JM, Burke LA. Bullying victimization among college students: Negative consequences for alcohol use. *Journal of Addictive Diseases*. 2013; 32(4):325-342.
  15. Pillon SC, O'brien B, Piedra K. The relationship between drugs use and risk behaviours in brazilian universitystudents. *Rev Latino-am Enfermagem* 2005; 13 Spec No(spe2):1169-1176.
  16. Taku K, Calhoun LG, Tedeschi RG, Gil-Rivas V, Kilmer RP, Cann A. Examining posttraumatic growth among Japanese university students. *Anxiety, Stress, & Coping*. 2007; 20(4): 353-367.
  17. Baldasare A, Bauman S, Goldman L, Robie A. Cyberbullying? Voices of College Students. In *Misbehavior Online in Higher Education*. 2015: 127-155.
  18. Dickerson D. Cyberbullies on campus. *University of Toledo Law Review*. 2005; 37: 51-74.
  19. Englander EK. Cyberbullying and Information Exposure: User-Generated Content in Post-Secondary Education. In *MARC Publications 2008, Paper 11*. Available at: http://vc.bridgew.edu/marc_pubs/11. Ημερομηνία Πρόσβασης :1-10-2020
  20. Aricak OT. Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Egitim Arastirmalari-Eurasian Journal of Educational Research*. 2009; 34: 167-184.
  21. Dilmac B. Psychological Needs as a Predictor of Cyber bullying: a Preliminary Report on College Students. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 2009; 9(3): 1307-1325.
  22. Rigby K. *New perspectives on bullying*. London: Jessica Kingsley, 2002.
  23. Turan N, Polat O, Karapirli M, Uysal C, Turan G. The new violence type of the era: Cyber-bullying among university students. *Violence among university students. Neurology, Psychiatry and Brain research*. 2011; 17(1): 21-26.
  24. Walker CM, Sockman BR, Koehn S. An exploratory study of cyberbullying with undergraduate university students. *TechTrends* .2011; 55: 31-38.
  25. Chen YY, Huang JH. Precollege and In-college bullying experiences and health-related quality of life among college students. *Pediatrics*. 2015; 135(1): 19-25.
  26. Kokkinos CM, Antoniadou N, Markos A. Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of university student participants. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2014; 35(3): 204-214.
  27. Selkie EM, Kota R, Chan YF, Moreno M. Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in fe-

- male college students: a multisite study. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*. 2015; 18(2): 79-86.
28. Akbulut Y, Eristi B. Cyberbullying and victimisation among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology* .2011; 27(7): 1155-1170.
  29. Lindsay M, Krysik J. Online harassment among College students. *Information, Communication & Society*. 2012; 15(5): 703-719.
  30. Molluzzo JC, Lawler JP. A study of the perceptions of college students on cyberbullying. *Information Systems Education Journal*.2011;10(4):84
  31. Brewer B, Cave A, Massey A, Vurdelja A, Freeman J. Cyber bullying among female college students: an exploratory study. *Californian Journal of Health Promotion*. 2012; 12(1): 40-51.
  32. Adamopoulou Ed, Theologi BK. The phenomenon of cyberbullying: the views of Greek students. *Proceedings of the conference "Benefits and risks of using the internet"*. Hellenic Society for the Study of Internet Addiction Disorder, 2013.
  33. Yu S. Fear of cyber crime among college students in the United States: An exploratory study. *International Journal of Cyber-Criminology*. 2014; 8(1): 36-46.
  34. Cowie H, Bauman S, Coyne I, Myers C, Porhola M, Almeida A. Cyberbullyng among university students: An emergent cause of concern? In Smith, P. K., & Steffgen, G. *Cyber-bullying through the New media: Findings from an international network*. New York: Psychology Press, 2013: 165-177.
  35. Schenk AM, Fremouw WJ. Prevalence, Psychological Impact, and Coping of Cyberbully Victims Among College Students. *Journal of School Violence*. 2012; 11(1): 21-37.
  36. Higgins GE, Ricketts ML, Vegh DT. The role of self-control in college student's perceived risk and fear of online victimization. *American Journal of Criminal Justice*. 2008; 33(2): 223-233.
  37. Flannery DJ, Quinn-Leering K. Violence on college campuses: Understanding its impact on student well-being. *Community College Journal of Research & Practice*.2000; 24(10): 839-855.
  38. Rautio A, Sunnari V, Nuutinen M, Laitala M. Mistreatment of university students most common during medical studies. *BMC Medical education*.2005; 5(1): 1-12.
  39. Frank E, Carrera JS, Stratton T, Bickel J, Nora LM. Experiences of belittlement and harassment and their correlates among medical students in the United States: longitudinal survey. *Bmj*.2006; 333(7570): 682.
  40. Lewis MA. Nurse bullying: organizational considerations in the maintenance and perpetration of health care bullying cultures. *Journal of nursing Management*.2006; 14(1): 52-58.
  41. Ahmer S, Yousafzai AW, Bhutto N, Alam S, Sarangzai AK, Iqbal A. Bullying of medical students in Pakistan: a cross-sectional questionnaire survey. *PLoS one*.2008; 3(12): e3889.
  42. Coleyshaw L. The power of paradigms: A discussion of the absence of bullying research in the context of the university student experience. *Research in Post-Compulsory Education*.2010; 15(4): 377-386.
  43. Cooper JR, Walker JT, Winters K, Williams PR, Askew R, Robinson JC. Nursing students' perceptions of bullying behaviours by classmates. *Issues in Educational Research*.2009; 19(3): 212.
  44. Van Brunt B. *Ending campus violence: New approaches to prevention*. Routledge, 2012.
  45. Cooper B, Curzio J. Peer bullying in a pre-registration student nursing population. *Nurse education today*.2012; 32(8): 939-944.
  46. Μάστορα, Τ. Μ. Εξερευνώντας τις απόψεις των φοιτητών νοσηλευτικής για τον εκφοβισμό το 2013: Μία φαινομενολογική μελέτη. Πτυχιακή Εργασία, Τμήμα Νοσηλευτικής ΤΕΙ Ηπείρου,2014.
  47. White DJ. Demographic and Personality Predictors of Bullying and Victimization among Female College

- Students, Doctoral dissertation, Walden University, *Minneapolis, U.S.A.*, 2014.
48. Koutelekos I. The need for communication between healthcare professionals and patients. *Perioperative Nursing*. 2015;4(1): 1-2. 16.
49. Koutelekos I. Counseling in the field of health. *Perioperative Nursing*.2015; 4(2):47-49.
50. Polikandrioti M, Koutelekos I. Patient's needs. *Perioperative Nursing*. 2013; 2(2): 73-83.
51. Koutelekos I, Gerogianni G. Religious at the hospital. *Rostrum of Asclepius*. 2011;10(4):480- 486.
52. Kourkouta L, Papathanasiou IV. Communication in nursing practice. *Materia Socio-Medica*. 2014; 26(1):65-67.